અધ્યાય ૭
વિવેકકથા-નિરૂપણ

શ્રી ગણેશાય નમઃ । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ । શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમઃ । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમઃ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમઃ ।

અજબ અવતાર : શ્રી સાઈબાબા સર્વ યોગક્રિયા જાણતા હતા. સાડા બાવીશ ફીટ ઝીણા કપડાની પટ્ટી વડે આંતરડાં સાફ કરવાની ક્રિયાને ધોતી કહે છે. દેહનાં પ્રત્યેક અંગ જુદાં જુદાં કરી દઈ તેને પુનઃ જોડવાની ક્રિયાને ખંડ-યોગ કહે છે. આ ધોતી, ખંડયોગ, સમાધિ ઇત્યાદિ યોગની ક્રિયાઓમાં બાબા નિષ્ણાત હતા. પોતે હિન્દુ હતા એમ માનો તો જાતે યવન જેવા દેખાતા હતા. પોતે યવન હતા એમ માનો તો તે પવિત્ર હિન્દુ જેવા દેખાતા હતા. પોતે હિન્દુ હતા કે મુસ્લિમ તે વાતની કોઈને પૂરી ખબર નથી. રામનવમીનો હિન્દુ તહેવાર પોતે વિધિપૂર્વક પાળતા હતા અને તે સાથે 'સંદલ'ના મુસ્લિમ સરઘસની પણ રજા આપતા. આ ઉત્સવમાં મલ્લકુસ્તીને પોતે ઉત્તેજન દેતા હતા અને તેના વિજેતાઓને ઇનામ વહેંચતા હતા. ગોકુળાષ્ટમી આવતી ત્યારે 'ગોપાલ-કાલા'ની વિધિનો બરાબર અમલ કરાવતા હતા. એક વાર શિરડીના કેટલાક મુસ્લિમોએ મોહરમમાં મસીદમાં તાજિયો-તાબૂત બનાવી થોડા દિવસ રાખીને ગામમાં સરઘસ કાઢવાનો વિચાર કરેલો. સાઈબાબાએ મસીદમાં માત્ર ચાર જ દહાડા એ તાજિયો રહેવા દીધો અને પાંચમે દહાડે લગીરે ક્ષોભ વિના મસીદમાંથી તાજિયો ઉપડાવી બહાર કઢાવ્યો હતો. પોતે મુસ્લિમ હતા એમ માનીએ તો તેમના કાન હિંદુની માફક વીંધેલા હતા. પોતે હિન્દુ હતા એમ માનીએ તો તે સુન્નત પદ્ધતિનો પક્ષ કરતા હતા. (નાનાસાહેબ ચાંદોરકરે બાબાના સમગ્ર દેહનું નિરીક્ષણ કર્યું હતું તેથી તેમણે ખાતરીથી કહેલું કે બાબાએ સુન્નત કરાવી નહોતી. જુઓ સાઈલીલા-પાન પંદર તથા શ્રી બી.વી.

નૃસિંહસ્વામીનો લેખ - 'બાબા હિન્દુ કે યવન') જો તમે બાબાને હિન્દુ કહો તો તે સદા મસીદમાં વસતા હતા; અને જો તમે તેમને મુસ્લિમ કહો તો તે સદા અગ્નિહોત્ર-ધૂણીનો પવિત્ર અગ્નિ સદાયે બળતો રાખતા હતા; તેમજ મસીદમાં મુસ્લિમ ધર્મ-પ્રણાલિકાથી વિરુદ્ધ વસ્તુઓ તથા ક્રિયા કરવા દેતા હતા. દા.ત., શંખ, ઘંટ-ઝાલર, આરતી, ભજન, અન્નદાન, અર્ધ્ય વડે થતું પાદપૂજન, મંત્રોચ્ચાર ઇ.સર્વ બાબા મસીદમાં ચાલવા દેતા હતા. જો તેમને મુસ્લિમ ગણો તો અગ્નિહોત્રીઓ ને મોટા વિદ્વાન બ્રાહ્મણો પણ તેમની રૂઢિ છોડીને પણ બાબાના ચરણમાં સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરતા હતા. 'આપ હિન્દુ છો કે મુસ્લિમ ?' એવો સીધો પ્રશ્ન કરનારની સામું જોવા સાઈબાબા જોતા હતા તેવા જ તે મૂંગા બની ચુપ થતા અને બાબા પ્રત્યે આકર્ષિત થતા હતા. તેથી શ્રી બાબા હિન્દુ હતા કે મુસ્લિમ એ વસ્તુનો નિર્ણય કોઈ કરી શક્યું નથી.

(તા.ક.(૧) બાબાના શિરડીના પરમ ભક્ત મહાળસાપતિ નિત્ય બાબા જોડે મસીદમાં તેમજ ચાવડીમાં સૂતા હતા. તેમણે કહેલું કે 'હું પાથરીનો બ્રાહ્મણ છું. બાળવયમાં મને એક ફકીરને સોંપી દીધો હતો.' જ્યારે બાબા આ વાત કરતા હતા તે જ વેળા પાથરીના કેટલાક જણ ત્યાં આવી ચડ્યા. ત્યારે બાબાએ પાથરીના જુદા જુદા માણસોની ખબર તેમને પૂછી હતી. જુઓ 'સાઈબાબા' સને ૧૯૨૪-પાનું. ૧૭૭)

(૨) સને ૧૯૩૪ના સાઈલીલા પત્રિકા ભાગ-૨ પાનું ૭૮ પર પ્રગટ થયેલા અનુભવમાં પૂનાનાં પ્રસિદ્ધ વિદુષી શ્રીમતી કાશીબાઈ કાનીટકરે પોતાને થયેલા અનુભવ નં.૫માં કહ્યું છે : 'સાઈબાબાના ચમત્કારો સાંભળીને અમારાથી થીઑસોફી સિદ્ધાંત મુજબ શ્રી બાબા શ્વેત લોજના હતા કે શ્યામ લોજના, તેની અમે ચર્ચા કરતાં હતાં. એકવાર હું શિરડી ગઈ ત્યારે પણ મારા મનમાં એ જ પ્રશ્ન ઘોળાયા કરતો હતો. જેવી હું મસીદનાં પગથિયાં નજીક આવી તેવા જ બાબા સામા આવ્યા અને પોતાની છાતી બતાવી મારા માટે તાકીને બોલ્યાઃ 'આ બ્રાહ્મણ છે. પવિત્ર બ્રાહ્મણ છે. શ્યામ વસ્તુ જોડે તેને કોઈ

લેવાદેવા નથી. કોઈ મુસલમાન અહીં આવવાની હિંમત પણ કરી શકે તેમ નથી. વળી પોતાની છાતી બતાવતાં બાબા બોલ્યા, ''આ બ્રાહ્મણે તો લાખો લોકોને શ્વેત પંથે વાળ્યા છે અને નિયત સ્વસ્થાને પહોંચાડ્યા છે. આ તો બ્રાહ્મણની મસીદ છે. કોઈ શ્યામ મુસ્લિમનો હું અહીં પડછાયો પણ પડવા દઉં તેમ નથી.' આ વાતમાં કશું આશ્ચર્ય નથી. કેમ કે દેહાભિમાન તથા અહંત્વ તજી ભગવાનનું સંપૂર્ણ શરણ પકડી તેમની જોડે એકત્વ પામે તેવા પુરુષને જાતિ-પાંતિના કોઈ પ્રશ્ન જોડે કશી લેવાદેવા હોતી નથી. સાઈબાબા જેવા પુરુષ તો એક જાતિ અગર બીજી જાતિ તરફ અથવા એક જીવ કે બીજા જીવ વચ્ચે કોઈ ભેદ જોતા નથી.

આવો અનન્ય અવતાર સાઈબાબાનો હતો. મારા પૂર્વજન્મના પુણ્યને લીધે જ તેમના ચરણ પાસે બેસી તેમના પુણ્યવંત સત્સંગને સેવવા હું ભાગ્યશાળી થયો છું. એથી મને થયેલ હર્ષ તથા આનંદ જ અજોડ છે. સાચું કહું તો સાઈબાબા જ પવિત્ર આનંદ તથા જ્ઞાનરૂપ હતા. તેમની મહત્તા તથા અનેક શક્તિનું વર્ણન મારાથી થઈ શકે તેમ નથી. તેમના પાદસેવનનો જેમને જેમને લાભ મળ્યો છે તે સર્વ સ્વ-સ્વરૂપમાં જ સ્થિર થયા છે. ઘણા સંન્યાસીઓ, સાધકો તથા એવા મુમુક્ષુઓ સાઈબાબા પાસે આવતા અને તેમનો સત્સંગ કરતા. બાબા તેમની જોડે બેસતા, ફરતા અને વાતચીત કરી હસતા હતા. તેમની જીભ પર 'અલ્લાહ માલિક' એ શબ્દો સદા ગુંજતા હતા. તેમને વાદવિવાદ કે ચર્ચા પસંદ જ નહોતાં. પોતે સંયમી ને શાંત હતા. અલબત્ત કોઈ વાર ચીડાતા પણ ખરા. તે વેદાંતનો સદા બોધ કરતા. બાબા કોણ હતા તે તો છેવટ લગી કોઈ જાણી શક્યું નથી. રાય તેમજ રંક સર્વને પોતે સરખા ગણતા હતા. દરેક જણની ગુહ્ય વાતો પોતે જાણતા અને જ્યારે પોતે એ કહી દેખાડતા હતા ત્યારે એ સાંભળતાં જ સૌ અચંબો પામતા હતા. પોતે જ્ઞાનનો ભંડાર હતા, છતાં પોતે અજ્ઞાનીનો દેખાવ કરતા. માન-પાન તેમને ગમતાં નહોતાં. શ્રી સાઈબાબાનાં આવાં લક્ષણો હતાં. પોતે માનવરૂપ હતા છતાં શ્રી બાબા ઈશ્વરરૂપ જ હતા એવી તેમણે કરેલા ચમત્કારો પરથી

ખાતરી થઈ છે. લોકો તેમને શિરડીમાં ઈશ્વરનો અવતાર જ માનતા હતા.

સાઈબાબાની દિનચર્યા : મારા જેવા મૂર્ખથી શ્રી બાબાના ચમત્કારનું વર્ણન થઈ શકે તેમ નથી. તેમણે શિરડીનાં લગભગ બધાં મંદિરોનો જીર્ણોદ્ધાર કર્યો. તાત્યા પાટીલ મારફત હનુમાનજી, ગણપતિજી, શંકર-પાર્વતીજી, ગ્રામદેવતા તથા મારુતિનાં મંદિરો સમરાવ્યાં. તેમનાં દાન પણ નોંધપાત્ર છે. દક્ષિણા તરીકે પોતે જે દ્રવ્ય એકઠું કરતા તે પોતે છૂટથી દાન કરી દેતા. કોઈને વીસ રૂપિયા તો કોઈને પંદર રૂપિયા તો કોઈને પચાસ રૂપિયા પણ બાબા નિત્ય દેતા હતા. આ ચોખ્ખાં ધર્માદાનાં જ નાણાં છે એવું દાન લેનારા જાણતા હતા. તેનો સદુપયોગ થવો જોઈએ એવું બાબા ઇચ્છતા હતા.

બાબાનાં દર્શન પામીને લોકોને લાભ થતો. કોઈને સંપૂર્ણ આરોગ્ય પ્રાપ્ત થતું. દુષ્ટજનો સુધરીને સજ્જન બનતા હતા. કોઢિયાના કોઢ મટી જતા. અસંખ્ય લોકોની મનોકામના પૂરી થતી. કેટલાંયે આંધળાં માણસો આંખમાં કોઈ દવાનાં કે એવાં ટીપાં પાડ્યા વિના દેખતા થયા છે અને લંગડા ચાલતા થયા છે. તેમની અપ્રતિમ મહત્તાનો કોઈ અંત જ નથી. તેમની કીર્તિ ચાર દિશામાં પ્રસરી અને સર્વ સ્થળેથી યાત્રીઓ શિરડીમાં ઉભરાવા લાગ્યાં. ધૂણી પાસે બેસી બાબા શાન્તિ પામતા હતા અને કોઈ વાર સ્નાન પછી તો કોઈ વાર સ્નાન પહેલાં બાબા ધ્યાનમાં બેસતા હતા.

માથે સફેદ નાનો ટુકડો બાંધતા અને કેડે સ્વચ્છ ધોતલી વીંટતા. ડિલે એક પહેરણ પહેરતા હતા. પ્રારંભમાં તેમનો આ પહેરવેશ હતો. પ્રથમ પોતે ગામમાં વૈદું કરતા. દર્દીને તપાસીને દવા દેતા હતા. એ કાર્યમાં સફળ થયા જેથી તે હકીમ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા. એવો એક આશ્ચર્યજનક કેસ અહીં વર્ણવું છું. એક ભક્તની આંખો સૂઝી ગઈ અને બાબા પાસે લઈ આવ્યા. આવા દર્દમાં દાક્તરો કોઈ મલમ કે અંજન અગર ગાયનું દૂધ કે કપૂર અગર એવી દવા બતાવે, પણ બાબાની દવા તો વિચિત્ર હતી. તેમણે ભીલામાં ખંડાવી બે ગોળી કરી અને તે દરેક આંખમાં એકએક મૂકી દીધી અને ઉપર પાટો બાંધ્યો. બીજે દહાડે પાટો છોડી આંખો બહોળા પાણીથી ધોઈ નાંખી. સોજો

બેસી ગયો અને આંખના ડોળો સફેદ બની ગયો. આંખો તો નાજુક ગણાય. છતાં ભીલામાના ચૂર્ણની ગોળીઓ અંદર મૂકી તોપણ કશું નુકસાન થયું નહિ અને આંખોનું દર્દ દૂર થયું ! આવા તો ઘણા દર્દીઓનાં દર્દ બાબા મટાડતા હતા. આ તો માત્ર એક દષ્ટાંત જ આપ્યું છે.

શ્રી સાઈબાબાની યોગક્રિયા : શ્રી બાબા યોગની સર્વ ક્રિયા તથા પદ્ધતિ જાણતા હતા. તેમાંથી બે ક્રિયાનું વર્ણન આપીશું :

(૧) ધોતી : મસીદથી દૂર આવેલા એક વડલા નીચેના કૂવા પર બાબા દર ત્રીજે દિવસે જતા અને મુખ ધોઈને સ્નાન કરતા. એક વાર તેમણે પેટનાં આંતરડાં બહાર કાઢી અંદરથી તેમજ બહારથી સાફ કરી જાંબુના વૃક્ષ પર સૂકવ્યાં હતાં. શિરડીના ઘણા લોકોએ તે જોયું હતું અને તેની ખાતરી આપી હતી. ૨૨ ફીટ લાંબા ને ત્રણ આંગળ પહોળા સફેદ ભીના કપડાના લીરા વડે આંતરડાં ધોવાની ક્રિયાને સામાન્ય રીતે ધોતીની ક્રિયા કહે છે. આ કપડું ગળાની નીચે જવા દઈ સાફસૂફી માટે અરધો કલાક પેટમાં રહેવા દે છે અને પછી તે બહાર કાઢે છે. પણ બાબાની ધોતી તો અજોડ-અસામાન્ય હતી.

(૨) ખંડયોગ : આ ક્રિયામાં બાબા પોતાના દેહનાં વિવિધ અંગ છૂટાં પાડી મસીદમાં જુદે જુદે સ્થળે એ હરેક અંગ મૂકી દેતા હતા. એક વાર એક જણે મસીદમાં આવી જોયું તો બાબાના દેહનાં અંગ છૂટાં છૂટાં પડેલાં દેખાયાં. તેથી તેને બીક લાગી. પ્રથમ તો કોઈને બાબાનું ખૂન કર્યું છે એવા ખબર ગામના પોલીસ પટેલને આપવા જવા વિચાર થયો પણ વળી તેને લાગ્યું કે જો આ ખબર પોતે આપવા જશે તો તેની જવાબદારી પોતાની ઉપર જ આવી પડશે અને પોતે તો આમાં કંઈ જાણતો નથી. તેથી તે છાનોમાનો પોતાને ઘેર જ ગયો. પણ બીજે દહાડે મસીદમાં ગયો ત્યારે બાબાને જીવતા-જાગતા ત્યાં બેઠેલા દીઠા. તે જોઈ તે અચંબો પામ્યો અને આગલે દહાડે જોયું તે કદાચ સ્વપ્ન જ હશે એમ માન્યું. શ્રી બાબા જાળવણીથી જ યોગની ક્રિયા કરતા. તે વેળા તેમણે તેમાં કેટલી કુશળતા સંપાદન કરી હતી તે વાત કોઈ જાણતું નથી. દર્દીનાં દર્દ મટાડી આરોગ્યની પોતે કશી ફી લેતા નહિ. તેમની સદ્‌વૃત્તિ તથા

સદ્‌ગુણોના પ્રતાપે જ તેમને ખૂબ પ્રસિદ્ધિ મળી હતી. અનેક દુ:ખી-ગરીબ દર્દીઓને તેમને સાજા કર્યા છે. આ પ્રસિદ્ધ દાકતરને કશા જ સ્વાર્થની પડી નહોતી. અન્યનાં શ્રેય તથા કલ્યાણ માટે જ તે સદા કામ કરતા હતા અને તેમાં ઘણીયે વાર પોતાને ભયંકર-અસહ્ય પીડા પણ સહન કરવી પડી હતી એનું એક દષ્ટાંત નીચે આપ્યું છે, જે પરથી બાબાના સર્વવ્યાપકત્વની તથા તેમના દયાળુ સ્વભાવની સર્વને ખાતરી થશે.

બાબાની સર્વવ્યાપકતા તથા દયા : દિવાળીના તહેવારના રોજ બાબા ધૂણી પાસે બેસી તાપતા હતા. ધુણીમાં તેમણે લાકડાં સંકોર્યાં અને ધુણી ભડકે બળવા લાગી. થોડી વાર પછી બાબાએ ધૂણીમાં લાકડાંને બદલે પોતાનો હાથ નાંખ્યો. હાથ દાઝી જઈ તરત બળવા લાગ્યો. સેવક માધવે તથા માધવરાવ દેશપાંડેએ આ જોયું અને માધવરાવે દોડીને બાબાને કેડથી પકડી ત્યાંથી પરાણે દૂર ખસેડ્યા અને પૂછ્યું: ''દેવ, આવું આપે શા માટે કર્યું ?'' ત્યારે બાબા ભાનમાં આવ્યા અને બોલ્યા, 'થોડે દૂર એક લુહારની બૈરી ભઠ્ઠીની ધમણ ખેંચતી હતી. તેના ધણીએ તેને બોલાવી. પોતાની કેડે છોકરું છે તે એ વિસરી ગઈ અને દોડી; તેવું જ છોકરું ભઠ્ઠીમાં પડ્યું. મે મારો હાથ એકદમ ભઠ્ઠીમાં નાંખી છોકરાને બચાવી લીધું, ભલે મારો હાથ દાઝી ગયો પણ છોકરું બચી ગયું. તે જોઈ હું રાજી થયો.''

પતિયા ભકતની સેવા : આમ બાબાનો હાથ દાઝી ગયાની ખબર માધવરાવ દેશપાંડે પાસેથી પત્ર દ્વારા જાણીને શ્રી નાનાસાહેબ ચાંદોરકર મુંબઈના પ્રસિદ્ધ ડૉક્ટર પરમાનંદને તેડીને મલમ, લેપ, પાટા ઇ. સર્વ સાધન સાથે ત્વરિત શિરડી આવ્યા અને ડૉક્ટર પરમાનંદે હાથ તપાસી ઉપચાર કરવા દેવા સારુ નાનાસાહેબે બાબાને વિનતિ કરી. પણ બાબાએ ચોખ્ખી ના પાડી. હાથ દાઝી ગયો ત્યારથી જ પતિયો ભગત ભાગોજી હાથ પર પાટા-પીંડી કરતો હતો. દાઝેલો ભાગ ઘી લઈ માલિશ કરતો. તેના પર પાંદડું મૂકી મજબૂત પાટો બાંધતો હતો. પણ ઝટ આરામ થાય તે હેતુથી દાઝેલો ભાગ ડૉ. પરમાનંદને તપાસી તે પર દવા લગાડવા દેવા સારુ નાનાસાહેબે બાબાને ઘણી

અરજ કરી જોઈ. તેમજ દાકતર પરમાનંદે પોતે પણ બાબાને વિનતિ કરી. પણ બાબા બોલ્યા : 'મારા દાકતર તો અલ્લા છે.'' એટલું બોલી તેમણે હાથ તપાસવા દીધો નહિ. દાકતર પરમાનંદ મુંબઈથી જે દવા-સાધન ઇ. લાવ્યા હતા તેને શિરડીની હવા મળવા જ સર્જાયેલી નહોતી. તેથી તેમની દવાની પેટી બાંધેલી જ પડી રહી. પણ દાકતરના ભાગ્યમાં બાબાનાં દર્શન લખાયાં હતાં. ભાગોજી જ નિત્ય બાબાના હાથની સારવાર કરતો હતો. થોડા દહાડા પછી હાથને આરામ થયો ત્યારે સૌને શાન્તિ થઈ. છતાં તેમને કશી પીડા થયેલી કે કેમ તે વાતની તો કોઈને ખબર જ પડી નહિ. નિત્ય સવારે આવી ભાગોજી પાટો છોડતો. હાથ પર ઘીની માલીસ કરતો અને પુન: તેના પર પાટો બાંધતો. બાબાએ સમાધિ લીધી ત્યાં લગી આ ક્રમ ચાલુ રહ્યો હતો. સાઈબાબા તો પૂર્ણ સિદ્ધ પુરુષ હતા. તેથી તેમને ખરેખર તો આવી કોઈ દવાની જરૂર નહોતી. પણ પોતે ભકતના પ્રેમને ખાતર જ ભાગોજીની આ સેવા-ઉપાસના દીર્ઘકાળ સુધી ચાલુ રહેવા દીધી હતી. બાબા લેંડી જવા નીકળતા ત્યારે આ ભાગોજી તેમને માથે છત્રી ધરતો અને જોડે જોડે ચાલતો. નિત્ય પ્રાત:કાળમાં ધૂણી પાસેની થાંભલીને અઢેલીને બાબા બેસતા હતા ત્યારે ભાગોજી ત્યાં હાજર થઈને પોતાની સેવા શરૂ કરતો. ગયા જન્મના કોઈ પાપને લીધે જ ભાગોજીને પત નીકળી હતી અને આંગળાં ખરી પડ્યાં હતાં તથા દેહ પરુથી રગરગતો દુર્ગંધ મારતો હતો. આમ બહારથી તો તે આવો કમભાગી દુ:ખી હતો પણ બાબાનો આવો મુખ્ય સેવક તે બન્યો હતો અને બાબાનો સત્સંગ પામ્યો હતો એ જ તેનું ભાગ્ય અને સુખ હતું.

ખાપર્ડેના પુત્રને થયેલો પ્લેગ : બાબાની અદ્ભુત લીલાનો હવે એક બીજો પ્રસંગ વર્ણવું છું. અમરાવતીના શ્રી દાદાસાહેબ ખાપર્ડેનાં પત્ની શ્રીમતી ખાપર્ડે પોતાના નાના પુત્રને લઈ થોડા દહાડા શિરડી રહેલાં. પુત્રને સખ્ત તાવ આવ્યો; અને પ્લેગની ગાંઠો નીકળી. એથી બાઈને બહુ બીક લાગી અને ભારે ચિંતા થઈ પડી. તેણે શિરડી છોડી અમરાવતી જવાનો વિચાર કર્યો. સાંજે બાબા લેંડી પર ફરવા જતાં માર્ગમાં વાડા પાસે આવ્યા. તે

વેળા બાઈ તેમની રજા લેવા ગયાં. બાઈએ ગદ્ગદ કંઠે બાબાને વાત કરી કે મારા પ્યારા પુત્રને પ્લેગ થયો છે. ત્યારે પ્રેમથી, મૃદુવાણીથી બાબાએ ઉત્તર દીધો: 'આકાશ વાદળાંથી ઘેરાયું છે, પણ એ બધાં તો વરસીને ચાલી જશે અને આકાશ સાવ ચોખ્ખું થશે.'' એમ કહી તેમણે કફની કમર લગી ઊંચી કરી અને ત્યાં ઊભેલાં બધાંને સાથળનું મૂળ બતાવ્યું. ત્યાં મોટા ઈંડા જેવડી પ્લેગની ગાંઠો પાકેલી સૌએ દીઠી. બાબા બોલ્યા: ''મારા ભકતોને ખાતર મારે કેવું વેઠવું પડે છે તે જુઓ. મારા ભકતનાં દુ:ખને હું મારાં જ દુ:ખ ગણું છું.'' આવી અજોડ અસામાન્ય લીલા જોઈને સંત પુરુષો ભકતોને ખાતર કેવાં દુ:ખ સહન કરે છે તેની સર્વને ખાતરી થઈ. સંતનાં હૃદય મીણ જેવાં પોચાં હોય છે. અંદર તેમજ બહાર માખણ જેવા હોય છે. કશા જ કારણ વિના તે ભકતો પર પ્રેમ રાખે છે અને પોતાનાં સાચાં સ્નેહી-સગાં જ તેમને માને છે.

પંઢરપુર જઈને રહેવું : સાઈબાબાને પોતાના ભકતો કેવા પ્રિય હતા તથા તેમની ઇચ્છા પોતે અગાઉથી કેવી જાણી જતા હતા તેની એક કથા વર્ણવીને હવે આ અધ્યાય પૂરો કરીએ. બાબાના મહાન ભકત શ્રી નાનાસાહેબ ચાંદોરકર ખાનદેશમાં નંદુરબારના મામલતદાર હતા. તેમની બદલી પંઢરપુર થયાનો હુકમ તેમને મળ્યો. પંઢરપુર તો પૃથ્વી પરનું વૈકુંઠ છે. ત્યાં જઈને રહેવાનું થયું તે સાઈબાબાની ભક્તિનું જ સુફળ છે એમ તેમને લાગ્યું. તેમને એ જગા પર તાત્કાલિક હાજર થવાનું હતું. તેથી એકાએક જ શિરડી કશા ખબર આપ્યા વિના પોતે શિરડી આવવા નીકળ્યા. કેમ કે તે તો શિરડીને જ પોતાનું પંઢરપુર ગણતા હતા. તેથી શિરડીમાંના પોતાના વિઠોબા (સાઈબાબા)નાં દર્શન અચાનક જ જઈને કર્યા બાદ આગળ જવાની તેમની ઇચ્છા હતી. નાનાસાહેબ શિરડી આવે છે તે વાતનું કોઈને સ્વપ્ન સરખું નહોતું. પણ સાઈબાબા તો સઘળું જાણતા હતા, તે તો સર્વજ્ઞ હતા. જેવા નાનાસાહેબ શિરડી નજીક નીમગામ આવી પહોંચ્યા તેવો જ શિરડીની મસીદમાં એક ચમત્કાર થયો. મહાળસાપતિ, અપ્પા શિંદે તથા કાશીરામની જોડે બેસીને

બાબા વાતો કરતા હતા. ત્યાં જ સત્વર બાબા બોલ્યા : આપણે ચારે જણ ચાલો ભજન કરીએ. પંઢરીનાં દ્વાર ખુલ્લાં છે. ચાલો સૌ આનંદથી ગાઈએ.'' અને પછી સૌ સાથે ભજન કરવા લાગ્યા :

પંઢરપુરલા જાયચેં, તિથેંચ મજલા રાહ્યાચેં, રાહ્યાચેં,
તિથેંચ મજલા રાહ્યાચેં, રાહ્યાચેં, ઘર તે મઝાયા રાયાચે, રાયાચેં.

(અર્થ : હું પંઢરપુર જવાનો છું. મારે ત્યાં રહેવું છે. કેમ કે તે મારા પ્રભુનું ઘર છે.)

બાબા આમ ગાતા હતા અને ભકતો તે ઝીલતા હતા. એટલામાં તો નાનાસાહેબ કુટુંબ સાથે ત્યાં આવ્યા અને બાબાને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. તથા પોતાની જોડે પંઢરપુર પધારવા સારુ ને રહેવા તેમણે બાબાને અરજ કરી. ત્યાં પેલા ભકતોએ કહ્યું કે ''બાબાને એ વિનંતી કરવાની જરૂર જ નથી. પંઢરપુર જવા બાબા તૈયાર જ થયા છે અને ત્યાં જ રહેવા ઇચ્છે છે.'' એ સાંભળતાં જ નાનાસાહેબ હર્ષથી ગદ્ગદિત થયા અને બાબાના પગમાં પડી ગયા. પછી બાબાની રજા લઈ ઉદી-આશીર્વાદ પામી તે પંઢરપુર જવા નીકળ્યા.

બાબાની કથાનો તો કોઈ પાર જ નથી. હવે અહીં સમાપ્ત કરીએ. હવે પછીના અધ્યાયમાં માનવી-જીવનની અગત્ય, બાબાનો ભિક્ષાક્રમ, બાયજાબાઈની સેવા તથા અન્ય કથાઓ કહીશું.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભકત હેમાડપંત વિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થ સચ્ચરિત્રે 'વિવેકકથા-નિરૂપણં'
નામ સાતમો અધ્યાય: સંપૂર્ણ ।
શ્રી સદ્ગુરુ સાઈનાથાય અર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।